

VICTOR VASARELY

(vlastným menom Vásárhelyi Győző)

Svetoznámy umelec, ktorého meno je neodmysliteľne späté s op-artom a kinetickým umením, sa narodil 9. apríla 1906 v maďarskom meste Pécs. Detstvo prežil v Budapešti a Piešťanoch (1912-1918), kde jeho otec pracoval. Matka pochádzala z Trnavy. Je dosť pravdepodobné, že v tom čase rozumel po slovensky. V roku 1928 nastúpil na grafickú školu Sándora Bortnyika, ktorú nazývali „budapeštiansky Bauhaus“. Tam sa oboznámil s tvorbou ruských konštruktivistov. O dva roky sa presťahoval do Paríža, kde pracoval ako grafik v známych reklamných agentúrach Havas, Draeger a Devambez, v tomto období vytvoril aj svoju ikonickú Zebra. Veľký význam pre umelca mal dlhodobý priateľský vzťah s Galériou Denise René, kde často vystavoval svoje nové diela. V roku 1955 vydal Žltý manifest, v ktorom obhajoval význam optickej ilúzie v umení, a umenie tu definoval ako multiplikačnú sériovú produkciu presahujúcu všetky oblasti života. Približne o desať rokov neskôr založil svoju fabriku na produkciu umenia s názvom Factory Andy Warhol v New Yorku. Výsledky svojho výskumu v oblasti optiky, ktoré okamžite aplikoval do svojich geometrických abstrakcií, si dal patentovať. V tomto období vznikli aj jeho prvé kinetické obrazy. O živote a tvorbe Victora Vasarelyho vyšlo mnoho kníh, katalógov a odborných štúdií, ktoré hodnotia jeho bohatú a rozmanitú tvorbu. Prvé múzeum venované jeho dielu bolo otvorené v obci Gordes v Provence, kde vystavili okolo 500 prác. V roku 1976 vznikla Nadácia Victora Vasarelyho v Aix-en-Provence. Budovu nadácie a zároveň múzea špeciálne navrhol autor. Expozíciu slávnostne otvoril francúzsky prezident Georges Pompidou. Hneď nato vzniklo múzeum v rodinnom Pécsi v Maďarsku a neskôr v roku 1987 (keď zomrel Andy Warhol) otvorili Vasarelyho múzeum v Zichyho paláci v Budapešti. Umelec získal čestné občianstvo New Yorku, stal sa rytierom Rádu čestnej légie Francúzska a získal mnoho ďalších ocenení v oblasti umenia. Pre našu výstavu je potrebné pripomenúť meno Jean-Pierre Vasarely (1934-2002), jeho syna, ktorý používal umelecké meno Yvaral a bol v odbore kinetického umenia a op-artu známym umelcom. Často spolupracoval s otcom a vytvoril niekoľko jeho portrétov a v roku 1972 navrhli logo pre automobilku Renault. Treba pripomenúť, že k osobným priateľom Victora Vasarelyho patril aj významný slovenský umelec Milan Dobeš (1929), ktorý sa s Vasarelym niekoľkokrát osobne stretol pri organizovaní významných svetových výstav op-artu. Na záver chceme zdôrazniť, že vystavené umelecké diela Victora Vasarelyho pochádzajú zo zbierky košickej rodiny, ktorá bola prevažne v 80-tých rokoch v písomnom styku s umelcom, obdivovala jeho tvorbu, sledovala jeho životné osudy a nasledujúca generácia spomínanej rodiny navštívila jeho múzeá, výstavy a miesta pôsobenia, aby čo najlepšie pochopila význam jeho umeleckého snaženia i samotný život jednej z popredných osobností moderného umenia 20. storočia. Victor Vasarely zomrel ráno 16. marca 1997 v Paríži.

Victor Vasarely a jeho odozva v tvorbe vybraných slovenských autorov

30. január – 29. marec 2020

Kurátor: Viktor Jasaň

Zodpovedná za vydanie: Milena Gašajová

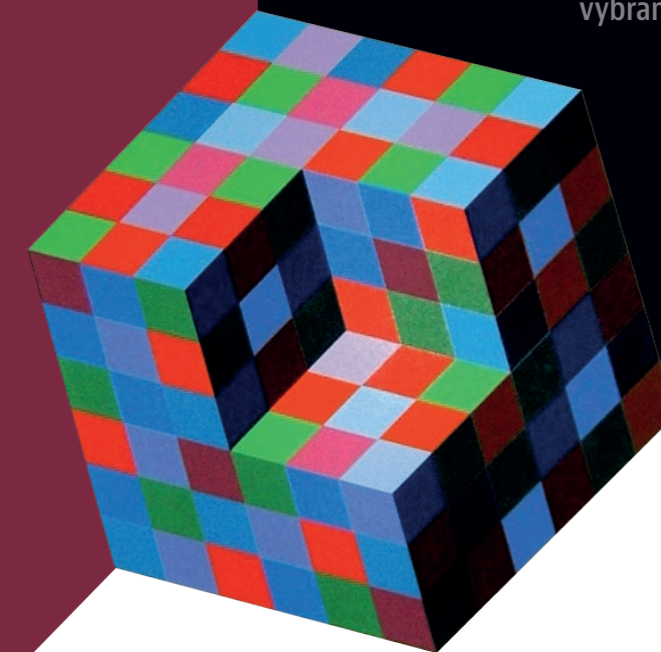
Foto: archív vystavujúcich autorov a majiteľov diel

Tlač a grafická príprava: Epoca, s.r.o.

Múzeum Vojtecha Löfflera ďakuje za zapožičanie diel súkromným zberateľom, Vihorlatskému múzeu v Humennom a autorom.

Victor Vasarely

a jeho odozva v tvorbe
vybraných slovenských
umelcov

Eduard Antal
Marian Drugda
Orest Dubay

Peter Lehocký
Adam Szentpétery
Vladimír Vajs

Kurátor: Viktor Jasaň

Múzeum Vojtecha Löfflera
Alžbetina 20, Košice

Eduard Antal

Na výstave Eduarda Antala a jeho manželky Elviry koncom roku 2019 v Bratislave bolo jednoznačne vidieť, ako sa rýchlo vo svojej tvorbe zbavil konkrétnej predmetnosti a celoživotne zakončil v abstrakcii. Hneď v úvode založenia Klubu konkretistov sa pripojil k československému hnutiu konkretistov a stotožnil sa s ich umeleckými cieľmi i so spoločným vyjadrovacím jazykom, ktorý už nikdy neopustil. Výsledkom jeho experimentálnej cesty sú cykly bielych obrazov, grafických listov i kresieb, ktoré evokujú podobu egyptských nízkych reliéfov s dokonalou obrysou líniou. Farebnosť, až na niektoré realizácie v architektúre, sa postupne vytratila z jeho tvorby. Estetika bieleho motívu na bielej ploche sa v tvorbe autora stala celoživotným umeleckým programom. Jeho Kompozície, Rotácie, Priestorové variácie, Pohyby... majú základ v hladkej rovine, do ktorej komponoval s geometrickou presnosťou štvorec, kruh, špirálu, čiaru, rovnobežky, kríženie čiar v pravom uhle... Pre ideologickú nepriazeň voči abstraktnému umeniu bolo dielo Eduarda Antala na verejnosti obmedzené. Jeho účasť na prítomnej výstave môžeme považovať za vzácnosť. Eduard Antal sa narodil 18. mája 1929 v obci Vidiná pri Lučenci. V roku 1953 ukončil vysokoškolské štúdium a stal sa pedagógom na Fakulte architektúry SVŠT v Bratislave. Tu sa v roku 1988 stal profesorom. Zúčastnil sa na mnohých kolektívnych výstavách doma i v zahraničí. Spolu s manželkou často vystavoval doma i v niektorých európskych mestách. Jeho diela sú v zbierkach domácich galérií, v súkromných zbierkach, ale i v niektorých zahraničných múzeách. Eduard Antal zomrel 21. novembra 2011 v Bratislave.

Marian Drugda

Návšteva ateliéru, možnosť dotknúť sa objektov, hovoriť s autorom alebo navštíviť jeho výstavu je prvý predpoklad, že začne divák chápať jeho diela, ktoré autor pomenoval „VARIABILNÝ“. Verím, že i sám Victor Vasarely by ocenil tvorivosť a vynaliezavosť i precíznosť Mariana Drugdu, ktorou sa dá posunúť abstraktné umenie do nespočetných podôb a tvarov. Tu si uvedomím, že umenie nemá hranice a jeho možnosti sú nekonečné ako sám život. Duch hýbe hmotou, pretvára ju, formuje, mení, hrá sa s ňou, ale iba cez živú hmotu – človeka – umelca. Marian Drugda vyštudoval dizajn na Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave u docenta V. Kautmana a ako dizajnér začal pracovať pre Inštitút priemyselného dizajnu v Bratislave. Neskôr učil, pracoval v slobodnom povolaní a od roku 1997 až do dôchodku pedagogicky pôsobil na Fakulte architektúry STU. Usporiadal 23 samostatných výstav doma aj v zahraničí (Paríž, Budapešť, Varšava, Ostrava). Zúčastnil sa približne 170 kolektívnych výstav a tvorivých sympózií v 16 štátoch Európy, Ameriky a Ázie (Francúzsko, Nemecko, Argentína, Brazília, Izrael...). Jeho diela sú v mnohých galériách a v súkromných zbierkach na Slovensku, v Čechách, Brazílii, Francúzsku, Nemecku, Taliansku, Maďarsku... Ak objekty pod názvom Pocta Vasarelymu budeme meniť a otáčať jednotlivé farebné vrstvy, dospejeme k číslu 768 a každú kompozíciu je ešte možné štyrikrát pootočiť o 90 stupňov. V súčasnosti získame až 3072 vizuálnych premien. Marian Drugda žije v Miloslavove pri Bratislave, kde okrem objektov, sôch a dizajnu, sa venuje aj grafike, kresbe a píše poéziu.

Orest Dubay

V dejinách slovenskej výtvarnej kultúry má svoje pevné miesto i dielo národného umelca, profesora Oresta Dubaya, ktorý sa narodil 15. augusta 1919 v dnes už neexistujúcej dedine Veľká Poľana v rodine gréckokatolíckeho kňaza. Bol najmladším zo siedmich detí. Patril ku generácii umelcov, ktorých začiatky ovplyvnila druhá svetová vojna a formovanie našej spoločnosti krátko po nej. Jeho počiatočnú tvorbu ovplyvňovali učители Martin Benka, Maximilán Schurmann, Ján Mudroch a rovesníci Viliam Chmel, Ladislav Guderna, Ernest Zmeták a Alojz Klimo. Vzhľadom na koncepciu našej výstavy upriali sme sa na grafickú tvorbu šesťdesiatych rokov, kde evidentne dominuje opticky hravá línia, veľký detail a veľkorysé plošné poňatie obrazu. Plocha sa rytmicky pretína líniami evokujúc hĺbku a pohyb. Podobne ako v ranných dielach V. Vasarelyho i v grafikách Oresta Dubaya sa čiara stáva horizontom miznúcim v nekonečne, niekedy vlniacim sa morom splývajúcim s oblohou. Vzácné sú grafické listy, kde dominuje rytmická hra čiernej a bielej plochy. V dnešnej dobe, kedy sa často stáva, že mnohí naši klasici sa vytrácajú z povedomia verejnosti, oceňujeme, že sa usporiadala výstava k jeho životnému jubileu v Bratislave a z iniciatívy Vihorlatského múzea v Humennom, kde autor ešte za svojho života daroval veľkú časť grafickej i maliarskej tvorby, vznikla o Orestovi Dubayovi publikácia. Z čias jeho pôsobenia na VŠVU v Bratislave mu študenti za jeho ľudský prístup a ochotu vždy pomôcť dali meno „Otec“. To hovorí za všetko. Orest Dubay zomrel 2. októbra 2005 v Bratislave.

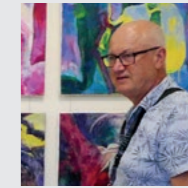
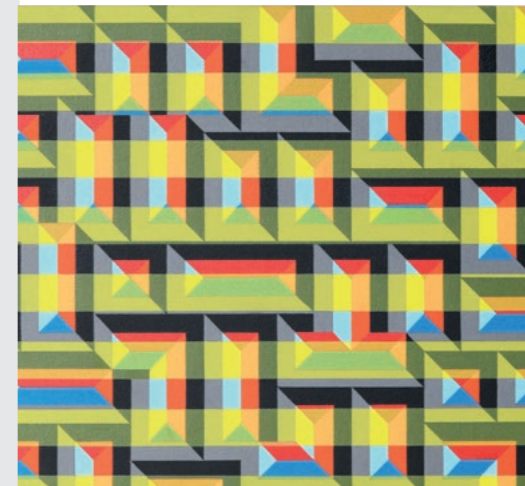
Peter Lehocký

Autor patrí k priekopníkom použitia holografického obrazu v slovenskom výtvarnom umení. V roku 1987 začal spolupracovať s odborným pracoviskom ČVUT Praha. Už o rok usporiadal individuálnu výstavu v Trenčíne, kde predstavil kolekciu geometrických hologramov, ktoré neskôr doplnil o niekoľko podobizní svetových maliarov. Presne o dvadsať rokov putoval do Pittsburghu hologram s portrétom Andyho Warhola ako spomienka na jeho predčasnú smrť. Minuloročná výstava Petra Lehockého v Budapešti potvrdila, že autorovi nejde iba o technické zdokonalenie abstraktných foriem, ale hlavne o vyjadrenie emočnej nálady, ktorá prioritne vzniká pri tvorbe konkrétneho výtvarného abstraktu. Vystavené diela na prítomnej výstave predovšetkým pôsobia, akoby sa vyzliekli z iracionálnej geometrie v prospech „roztancovanej“ farebnej harmónie. V hre svetla a farby iba pozorný divák vytuší pôvodný pevný tvar, ktorý bol na počiatku tvorivého procesu a vzniku samotného diela. To platí aj pre kresbu, kde citlivosť a jemnosť línie evokuje pohyb, ktorý sa nedá okamžite zadefinovať, iba postupným pozorovaním vytušíť. Peter Lehocký (narodený v roku 1944) vyštudoval dizajn na VŠVU v Bratislave. Dlhodobou pedagogicky pôsobil na Katedre dizajnu Fakulty architektúry STU v Bratislave. Zúčastnil sa sochárskych sympózií v Nemecku a Taliansku. Vystavoval doma i v zahraničí. V rokoch 2003 – 2008 bol účastníkom medzinárodných workshopov a výstav v U.S. Steel Košice – Metal Inspiration. Počas svojej umeleckej dráhy realizoval desiatky rozsiahlych svetelných objektov v Čechách a na Slovensku. Venuje sa tvorbe atypických svetidiel pre exteriér i interiér, svetelných objektov, komornej plastike, malbe a kresbe. Žije v Bratislave a v Trenčíne.

Adam Szentpétery

V koncepcii výstavy, kde dominantu tvoria grafické diela Victora Vasarelyho, nemôžu v našom prostredí chýbať diela Adama Szentpéteryho. Autor sa narodil síce o päťdesiat rokov neskôr ako spomínaný svetový predstaviteľ op-artu, ale i v jeho výlučne maliarskej tvorbe prevládajú „štruktúry a iné geometrizmy“. Autorova túžba po čistej forme a čistej farbe ho privedla k tomu, že dlhodobo buduje svoj umelecký program na citlivom a precíznom striedaní kruhu, štvorca, trojuholníka, meandra a lomenej línie. Farba jednoznačne podporuje konečný výraz hľadanej harmónie umeleckého diela. I keď zstúpenie Adama Szentpéteryho na prítomnej výstave je skromné, jeho význam je veľký. Potvrdzujú to tiež slová kurátora rozsiahlej autorskej výstavy Vladimíra Beskida na prelome rokov 2018-2019 v Danubiana Meulesteen Art Museum v Bratislave. V závere katalógu napísal: „Adam Szentpétery tak vytvára vlastnú intelektuálnu esenciu maľby, osobitú polohu geometrickej abstrakcie a jej prenikavého kódovania v obrazovom poli. To ho radí k výrazným maliarskym zjavom aj v širšom stredoeurópskom kultúrnom kontexte.“ S týmto tvrdením sa dá iba jednoznačne stotožniť. Adam Szentpétery vyštudoval VŠVU v Bratislave. Pedagogicky pôsobí na Fakulte umení TU v Košiciach. Vystavoval doma i v zahraničí, kde získal niekoľko ocenení. Jeho obrazy vlastní múzeá a galérie na Slovensku, v Maďarsku, Česku, Poľsku, Nemecku, Rumunsku... Žije a tvorí v Rožňave, kde sa v roku 1956 narodil.

Vladimír Vajs

Tvoríť neznamená napodobňovať prírodu, ale sa jej vyrovnávať, dokonca ju prekonávať vďaka vynaliezavosti, tvorivosti a nadaniu, ktoré má iba človek. Tieto slová Victora Vasarelyho sa dajú jednoznačne aplikovať na charakteristiku vystavovaných obrazov Vladimíra Vajsa, ktorý všetky vedomosti, zručnosti a schopnosti v ovládaní digitálnych technológií bravúrne používa pri tvorbe svojich abstraktných obrazov. Slová „Maľujem počítačom“ posunuli možnosti umenia do novej budúcnosti, ktorú V. Vasarely tušil a očakával. O tom je presvedčený aj východoslovenský výtvarník Vlado Vajs, preto svoj malý triptych venoval počte tomuto géniovi a kráľovi op-artu. Jeho geometrická abstrakcia má reálny základ, niekedy príbeh, niekedy autorské poslanie. Námet realizuje zložitou formou vznikajúcou pomocou fotografie, počítača, farebných tlačí prekrývajúcich sa v rôznych polohách a v premyslených kompozičných variáciách. Vajsove obrazy vznikajú syntézou celej škály dômyselne volených farieb, z ktorých vzniknutú matériu vrstvi do horizontálnych a vertikálnych štruktúr. Tie sa prelínajú a vytvárajú jemné farebné nuansy. Vplyv nových technológií a preferovanie digitálnej techniky jednoznačne prevláda u autora na vyjadrenie dynamického pohybu a vyvolanie ilúzie tretieho rozmeru v obraze. Vladimír Vajs sa narodil v roku 1956. Vyštudoval Katedru estetiky a vied o umení na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Pracoval ako reklamný grafik a fotograf. Neskôr založil reklamnú firmu WM, v ktorej ako grafik, fotograf, výtvarník a manažér pracuje dodnes. Vystavoval doma i v zahraničí. Žije v Humennom.

